

NGÔI KỂ TRONG VĂN TỰ SỰ

I – NGÔI KỂ VÀ VAI TRÒ CỦA NGÔI KỂ TRONG VĂN TỰ SỰ

Ngôi kể là vị trí giao tiếp mà người kể sử dụng khi kể chuyện. Khi người kể xưng "tôi" thì đó là *kể theo ngôi thứ nhất*. Khi người kể giấu mình, gọi sự vật bằng tên của chúng, kể như "người ta kể", thì gọi là *kể theo ngôi thứ ba*.

Đọc các đoạn văn sau và trả lời câu hỏi :

Đoạn 1

Vua và đình thần chịu thằn bé là thông minh lỗi lạc. Nhưng vua vẫn còn muốn thử một lần nữa. Qua hôm sau, khi hai cha con đang ăn cơm ở công quán, bỗng có sứ nhà vua mang tới một con chim sẻ, với lệnh bắt họ phải dọn thành ba cỗ thức ăn. Em bé nhờ cha lấy cho mình một cái kim may rồi đưa cho sứ giả, bảo :

– Ông cầm lấy cái này về tâu đức vua xin rèn cho tôi thành một con dao để xẻ thịt chim.

Vua nghe nói, từ đó mới phục hẳn.

(Em bé thông minh)

Đoạn 2

Bởi tôi ăn uống điều độ và làm việc có chừng mực nên tôi chóng lớn lắm. Chẳng bao lâu, tôi đã trở thành một chàng dế thanh niên cường tráng. Đôi càng tôi mẫm bóng. Những cái vuốt ở chân, ở khoeo cứ cứng dần và nhọn hoắt. Thỉnh thoảng, muốn thử sự lợi hại của những chiếc vuốt, tôi co cẳng lên, đập phanh phách vào các ngọn cỏ. Những ngọn cỏ gãy rạp, y như có nhát dao vừa lia qua. Đôi cánh tôi, trước kia ngắn hủn hoẳn, bây giờ thành cái áo dài kín xuống tận chấm đuôi. Mỗi khi tôi vũ lên, đã nghe tiếng phành phạch giòn giòn.

(Tô Hoài, Dế Mèn phiêu lưu kí)

Câu hỏi :

- a) Đoạn 1 được kể theo ngôi nào ? Dựa vào dấu hiệu nào để nhận ra điều đó ?
- b) Đoạn 2 được kể theo ngôi nào ? Làm sao nhận ra điều đó ?
- c) Người xưng tôi trong đoạn 2 là nhân vật (Dế Mèn) hay là tác giả (Tô Hoài) ?
- d) Trong hai ngôi kể trên, ngôi kể nào có thể kể tự do, không bị hạn chế, còn ngôi kể nào chỉ được kể những gì mình biết và đã trải qua ?
- đ) Hãy thử đổi ngôi kể trong đoạn 2 thành ngôi kể thứ ba, thay tôi bằng Dế Mèn. Lúc đó em sẽ có một đoạn văn như thế nào ?

e) Có thể đổi ngôi kể thứ ba trong đoạn 1 thành ngôi kể thứ nhất, xưng *tôi* được không ? Vì sao ?

Ghi nhớ

- *Ngôi kể* là vị trí giao tiếp mà người kể sử dụng để kể chuyện.
- Khi gọi các nhân vật bằng tên gọi của chúng, người kể tự giấu mình đi, tức là kể theo ngôi thứ ba, người kể có thể kể linh hoạt, tự do những gì diễn ra với nhân vật.
- Khi tự xưng là "tôi" kể theo ngôi thứ nhất, người kể có thể trực tiếp kể ra những gì mình nghe, mình thấy, mình trải qua, có thể trực tiếp nói ra cảm tưởng, ý nghĩ của mình.
- Để kể chuyện cho linh hoạt, thú vị, người kể có thể lựa chọn ngôi kể thích hợp.
- Người kể xưng "tôi" trong tác phẩm không nhất thiết là chính tác giả.

II – LUYỆN TẬP

1. Thay đổi ngôi kể trong đoạn văn sau thành ngôi thứ ba và nhận xét ngôi kể đem lại điều gì mới cho đoạn văn :

Ngày nào cũng vậy, suốt buổi tôi chui vào trong cùng hang, hi hục đào đất để khoét một cái ổ lớn làm thành một cái giường ngủ sang trọng. Rồi cũng lo xa như các cụ già trong họ hàng đế, tôi đào hang sâu sang hai ngã làm những con đường tắt, những cửa sau, những ngách thượng, phòng khi gặp việc nguy hiểm, có thể thoát thân ra lối khác được.

(Tô Hoài, *Đế Mèn phiêu lưu kí*)

2. Thay đổi ngôi kể trong đoạn văn sau thành ngôi thứ nhất và nhận xét ngôi kể đem lại điều gì khác cho đoạn văn :

Một cái bóng lẹ làng từ trong vệt ra, rơi xuống mặt bàn. Thanh định thân nhìn rõ : con mèo già của bà chàng, con mèo già vẫn chơi đùa với chàng ngày trước. Con vật nép chân vào mình khẽ phe phẩy cái đuôi, rồi hai mắt ngọc thạch xanh giương lên nhìn người. Thanh mỉm cười lại gằn vuốt ve con mèo.

(Thạch Lam, *Dưới bóng hoàng lan*)

3. Truyện *Cây bút thần* kể theo ngôi nào ? Vì sao như vậy ?
4. Vì sao trong các truyện cổ tích, truyền thuyết người ta hay kể chuyện theo ngôi thứ ba mà không kể theo ngôi thứ nhất ?
5. Khi viết thư, em sử dụng ngôi kể nào ?
6. Dùng ngôi thứ nhất kể miệng về cảm xúc của em khi nhận được quà tặng của người thân.

ĐỌC THÊM

"... Có nhiều cách kể chuyện. Có cách kể ở ngôi thứ ba : *Nằm mãi không ngủ được. Chị nghĩ đến mẹ mình đang bị ốm nặng.*

Có cách kể ở ngôi thứ nhất, thường là câu chuyện tự thuật, hồi ức : *Tôi sinh ra và lớn lên ở một vùng ven biển... Tôi không còn nhớ mặt bố tôi ra sao nữa vì bố tôi mất sớm... Có cách kể ở ngôi thứ ba là chủ yếu : *Xuân đi dạy học đã ba năm nay, anh được các bạn đồng nghiệp và các em quý mến... Nhưng xen vào đó là những đoạn kể ở ngôi thứ nhất (tự thuật nội tâm) : *Xuân đang trên đường về nhà. Sao hôm nay mình lại không tự kiểm chế được và đã mắng các em hơi quá lời như vậy...***

(Phạm Hồ, *Văn miêu tả và kể chuyện*)